

Active stable

- nytänkande på hästens villkor

Harmoniska hästgrupper, minskad arbetsbörda och i längden en bättre ekonomi. Det är några av argumenten för det tyska stallsystemet Active stable som just nu vinner mark bland svenska häst- och stallägare.

Sättet att hålla nötdjur och grisar har förändrats mycket i takt med att tekniken gått framåt medan hästhållningen i princip varit oförändrad under lång tid. Många hästar står uppställda antingen i spiltor eller boxar då de inte tränas eller rastas i paddock eller hagar.

För både mjölk- och köttdjur har lösdrift och automatiserad utfodring etablerats på allt fler ställen. Nu börjar detta system även hitta vägen in i häststallen genom ett koncept som går under namnet Active stable.

Mer rörelse

Idéerna har utvecklats av det tyska företaget HIT. I Sverige finns än så länge bara ett sådant stall men fler är på gång både i Halland, Östergötland och Skåne. I Tyskland har det byggts knappt 200 sedan starten för cirka fem år sedan och numera finns stallsystemet även i Danmark, Holland, Skottland, Belgien, Österrike och Schweiz.

Konceptet Active stable går ut på att få hästarna att röra sig mer och samtidigt kunna minska hästägarnas och/eller skötarnas arbetsbörda genom att utfodringen sker automatiskt.

– Problemen med många av dagens boxhästar är att djuren inte är i rörelse mer än korta stunder på dygnet vilket leder till att de ofta får problem med sina ben. En häst ute i det vilda rör sig hela tiden. Dessutom är hästens matsmältning konstruerad för näringsfattig mat och ett konstant betande. Med dagens foderstater

får de mat två till tre gånger per dygn och då i stora portioner vilket kan ge magproblem. Båda dessa dilemman elimineras med vårt system, säger företagets vd, Thorsten Hinrichs.

Individuell utfodring

I ett Active stable går normalt mellan 10 och 30 hästar i lösdrift och utfodringen styrs med transpondersystem. Hästarna utrustas med ett datachip i ett band om halsen eller inopererat under huden. Via en automatisk kraftfoderstation, som tar in endast en häst i taget, avläses hästens identitet, hur mycket mat den ätit hittills och hur mycket den har kvar av sin dagliga ranson. Därefter portioneras en liten del av kvarvarande ranson ut i krubban tillsammans med eventuell mineral tillsats. När hästen ätit upp sin portion går den ut och nästa kan komma in. Hela fodergivan delas upp på 20 delportioner fördelade under 20 av dygnets timmar.

Från kraftfoderstationen är det sedan ett en bit att gå till den automatiska höstationen som är konstruerad enligt samma princip. Ytterligare en bit bort finns dryckeskärl. På detta sätt bildas ett naturligt vandringsstråk runt området. Enligt uppskattningar rör sig hästarna på detta sätt över 10 kilometer per dygn.

Invänjning

En annan viktig aspekt som tas i beaktande med HIT:s stallsystem är djurens sociala beteende. Hä-

I ett Active stable kan endast en häst besöka foderstationen åt gången varefter ingången spärras. Efter att hästen tilldelats sin beskärda ranson går den ut genom en slaggrind och nästa individ kan gå in. Foto: Kristin Persson

ten är ett flockdjur med en mycket bestämd hierarki inom flocken. I ett Active stable finns även ett lek- och rullningsområde och en ligghall där hästarna får utveckla dessa sidor.

– Det fungerar alldeles utmärkt att föra samman olika typer av hästar i våra stall, säger Karl Kirschnick, en av HIT:s tyska säljkonsulter. En ny medlem får först vistas ett tag i en så kallad inväpningsbox som finns i

anslutning till de lösgående hästarna och kan därefter som regel släppas ihop med dessa utan större problem.

Inväpningsboxen kan även fungera som sjukbox vid behov.

Att få hästarna att använda foderautomaterna tar ibland något längre tid beroende bland annat på hästens ålder och hur väl kontakten fungerar mellan häst och ägare. Beräknad tid är två dagar till två veckor.

Ingång till höautomaten. (nr 1 på skiss).

Lek- och rullningsområde. (nr 9).

"Problemen med många av dagens boxhästar är att djuren inte är i rörelse mer än korta stunder på dygnet vilket leder till att de ofta får problem med sina ben.

Baksida av höautomaten. (nr 1).

Ligghallen bör ha minst två, gärna fler in- och utgångar så att vägen aldrig kan blockeras av ranghöga hästar. I denna ligghall på Stall Benk i Tyskland finns fem stora öppningar.

▷ Stabila grupper

I praktiken bedrivs Active stable framgångsrikt med unghästar, avelsston, fritidshästar, körhästar och även med tävlingshästar.

– De hästar som inte fungerar lika bra i vårt system är hingstar, riktigt unga föl som försöker följa med mamman in i foderautomaten och mycket gamla hästar som har svårt att exempelvis lära sig att grinden ut ur foderautomaten går att öppna med en lätt knuff, säger Karl Kirschnick.

– Sedan finns det naturligtvis enskilda individer som inte fungerar socialt i stora grupper precis som det finns bland oss människor, men de är undantag. Det är också viktigt att det är en stabil hästgrupp som går tillsammans där inte individerna byts ut hela tiden för det skapar oro i flocken.

Ägarna osäkra

– Många stallägare som hyr ut stallplatser har tidigt sett fördelarna med systemet, men de har haft svårt att övertyga hästägarna, speciellt de med dyra tävlingshästar, säger Karl Kirschnick. Dels är ägarna väldigt rädda för att deras djur ska ådra sig skador av att gå ihop med andra hästar, dels är det en ny känsla att inte ha en fast boxplats i stallet. De skador som eventuellt uppstår brukar vara mindre bitsår och liknande när en ny häst ska inordna sig i hierarkin. Det brukar inte innebära några problem för hästen, bara för ägaren, som tycker att de andra hästarna är elaka, säger han och skrattar.

Systemet kräver rutin för att fungera optimalt, men då både hästar och datorsystem är väl inkörda beräknas skötseltiden per häst kunna halveras om allt fungerar optimalt. Investeringskostnaderna för ett nytt komplett stall brukar hamna mellan 5 000 och 10 000 euro per häst (45 000 – 100 000 SEK).

Om hästägarna till tävlingshästar tvekar så är hobbyryttarna desto mer intresserade.

Active Stable – så här kan det se ut:

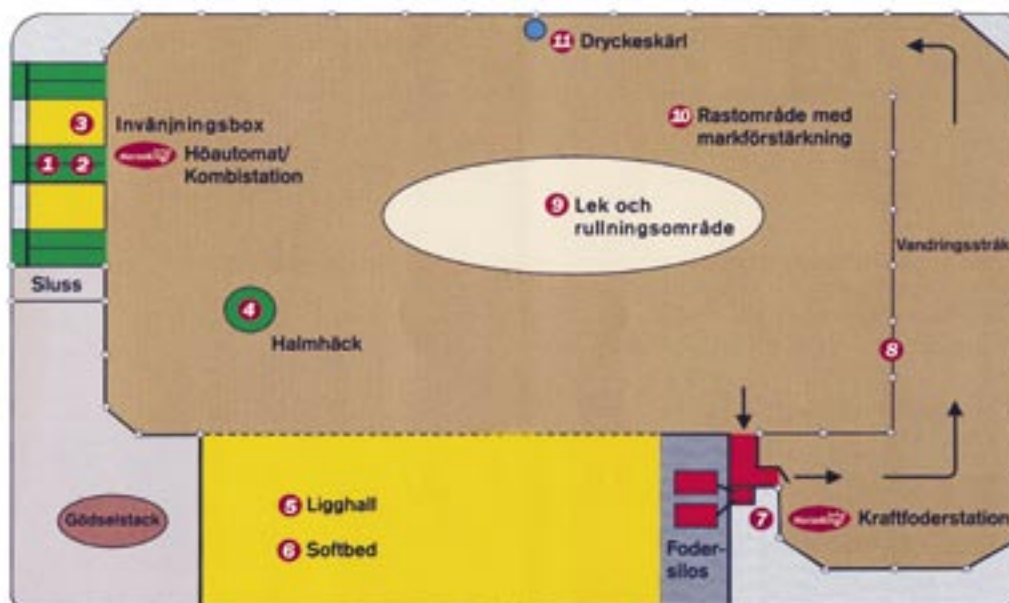

Illustration: HIT/Gimmex

– I Tyskland har vi till och med kö på flera håll för att få en plats i ett av våra stall så vi ser mycket ljus på framtiden, säger Karl Kirschnick. Faktum är att vi har ett par stall med mycket framgångsrika både galopp- och dressyrhästar i Skottland och Tyskland så det finns hopp på den sidan också.

Ingen konkurrens om maten

I Sverige finns än så länge bara ett färdigt lösdrifts-stall enligt HIT:s modell, men fler är på gång. Det befintliga ligger utanför Stockholm och ägs av Jörgen Hölmark som också är återförsäljare av HIT:s produkter i Sverige. Han har under det gångna året haft ett dussintal av sina inackorderade hästar i systemet.

– Resultatet har varit över förväntan både vad gäller rationalitet, ekonomi och hästarnas trivsel, säger han. Nu startar vi även ridskoleverksamhet här och jag tror att de hästarna också kommer att må mycket bra i Active stable-systemet.

Jörgen Hölmark erkänner att han i början var lite osäker på hur det skulle gå att föra samman hästar av olika ras, ålder och kön, men tycker bara att han sett fördelar än så länge.

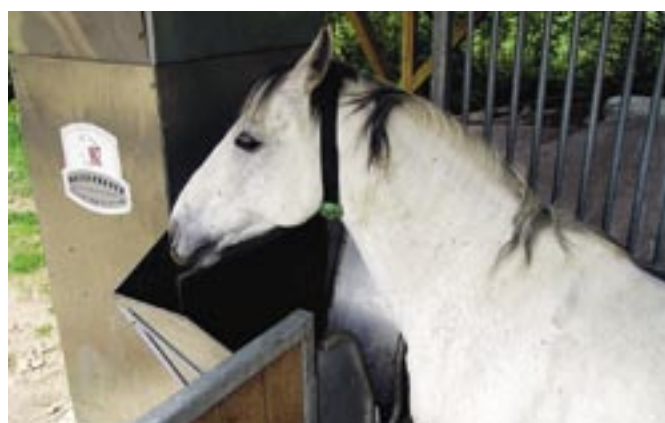
– Eftersom det inte råder någon konkurrens om vare sig föda eller utrymme, så uppstår heller inga sådana problem. Jag är helt säker på att om tio år kommer vi att titta tillbaka på hur vi stallar upp och utfodrar i dag och småle. Då kommer många fler hästar gå i sådana här system och fokus kommer att fortsätta gå från stora kraftfodergivor ett par gånger om dagen till flera mindre portioner och till allt mer stråfoder, säger Jörgen Hölmark.

Svenska examensarbeten

På Alnarp, som tillhör Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), har ett antal studenter under ledning av försöksledare Michael Ventorp, gjort examensarbeten med koppling till HIT:s Active stable. Bland annat

Ingång till kraftfoderstation. (nr 7).

Kraftfoderstation. (nr 7).

"Många stallägare som hyr ut stallplatser har tidigt sett fördelarna med systemet, men de har haft svårt att övertyga hästägarna, speciellt de med dyra tävlingshästar"

har en student tittat på huruvida hästarna uppvisat aggressiva beteenden i samband med kraftfoderstationerna och hur ett sådan beteende i så fall skulle kunna motverkas.

– Det arbetet visade på vikten av att ha en ingångsspärr bakom hästen som äter så att den inte kan bli

▷

Tema: Utfodring

utkörd av de andra. Det visade också att det är fördelaktigt om hästarna leds via en omväg ifrån foderautomaten efter att de ätit klart så att de inte samlas i en grupp framför stationen för då kan viss aggression förekomma, säger Michael Ventorp.

I ett annat arbete som just avslutats tittade en student på hur de många små portionerna av kraftfoder påverkar hästens ätbeteende och behovet av fri tillgång till gräs eller halm.

Låg aggressivitet

Överlag är Michael Ventorp positiv till systemet med lösdrift och automatisk utfodring.

– Denna utveckling har varit på gång sedan 1980-talet, men det är först nu som de många olika idéerna samlats inom ett gemensamma koncept. Visst finns det områden som kan ifrågasättas som exempelvis hur det faktum att hästar är beteendesynkroniserade, det vill säga att de föredrar att beta, vila och leka samtidigt som övriga flockmedlemmar, påverkas av att de utfodras individuellt. Men generellt måste jag säga att jag har förvånats över hur harmoniska hästgrupperna är och hur lite hot och andra aggressiva beteenden som förekommer. Det här är ett nytt sätt att se på hästhållning utifrån hästens behov och inte ägarens, säger Mikael Ventorp.

Text och Foto:

Kristin Persson

Enligt Karl Kirschnick, en av företaget HIT:s tyska säljkonstuler, går det alldeles utmärkt att föra samman olika typer av hästar i ett Active stable. Det spelar ingen roll om de är av olika ras, storlek, om de används för ren nöjesridning eller för tävling.